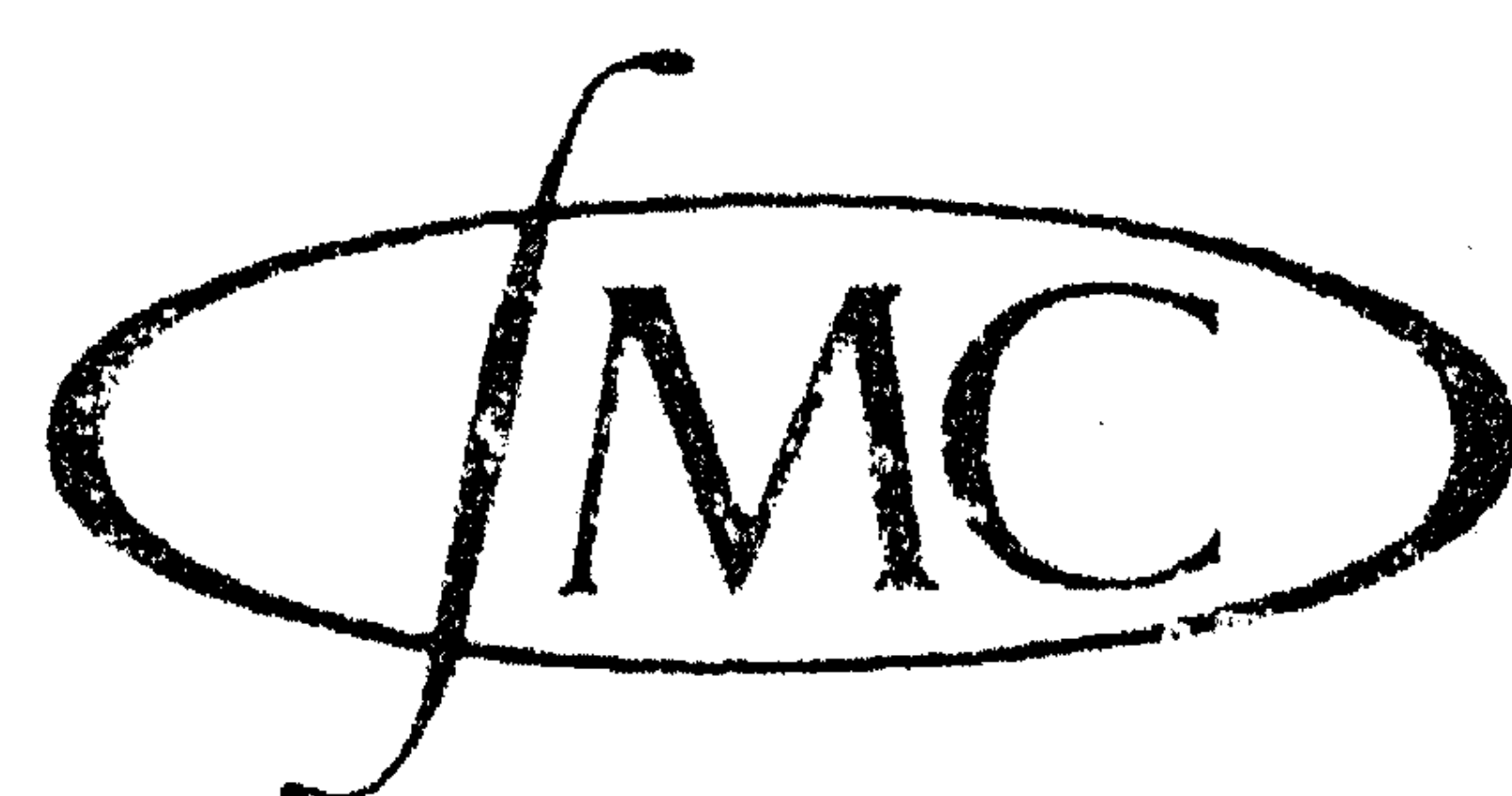

STICHTING
MATHEMATISCH CENTRUM
2e BOERHAAVESTRAAT 49
AMSTERDAM

TW 5

Probleem van der Vaart
Verdelingsfunctie van Aantal Inversies

Van der Vaart

Probleem - Van der Vaart

Notaties: Vf = Verdelingsfunctie (= kans op $x \leq t$)

Wd = Waarschijnlijkheidsdichtheid

$\varepsilon, \eta, \theta$ zijn steeds positief

$$q = 1 - p$$

$[x]$ = grootste gehele getal $\leq x$.

Φ = geïntegreerde Gaussfunctie

§1. Het aantal x -en tussen 0 en p :

Laat $x_1, \dots, x_m$ gelijk verdeeld zijn tussen 0 en 1, dwz. met Wd 1 in de kubus $0 < x_1 < 1, \dots, 0 < x_m < 1$.

Zij p een getal tussen 0 en 1 ($0 < p < 1$) en stel

$A(p)$ = het aantal x -en tussen 0 en p .

Volgens E. Hopf bewijzen we nu eerst een verscherping van ~~Stelling~~ de Wet van de Grote Getallen:

Stelling 1. De kans op $A(p) \geq (p + \varepsilon)m$ is hoogstens $e^{-\theta m}$, waarin θ ~~ook~~ alleen van ε afhangt.

Bewijs. Laat $z_v = 1$ of 0 zijn naarmate $x_v < p$ of niet ($v = 1, \dots, m$). Beschouw de toevallige grootte

$$e^{\lambda A(p)} = e^{\lambda(z_1 + z_2 + \dots + z_m)} = e^{\lambda z_1} e^{\lambda z_2} \dots e^{\lambda z_m}$$

De middelwaarde van dit product is, daar de factoren onafhankelijk zijn, het product der middelwaarden

$$E\{e^{\lambda A(p)}\} = (pe^\lambda + q)^m$$

Gesteld nu dat de kans op $A(p) \geq (p + \varepsilon)m$ groter was dan $e^{-\theta m}$, dan was het linkerlid groter dan

$$e^{-\theta m} e^{\lambda(p + \varepsilon)m}$$

dus was

$$e^{-\theta m} e^{\lambda(p+\varepsilon)m} < (pe^\lambda + q)^m$$

$$e^{-\theta} e^{\lambda(p+\varepsilon)} < pe^\lambda + q$$

$$e^{-\theta} e^{\lambda\varepsilon} < pe^{\lambda q} + qe^{-\lambda p}$$

Nu is voor $0 < \lambda < 1$

$$e^{\lambda q} < 1 + \lambda q + \frac{\lambda^2 q^2}{2} \left(1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \dots\right) = 1 + \lambda q + \lambda^2 q^2$$

$$e^{-\lambda p} < 1 - \lambda p + \frac{1}{2} \lambda^2 p^2 < 1 - \lambda p + \lambda^2 q^2$$

dus

$$e^{-\theta} e^{\lambda\varepsilon} < p(1 + \lambda q + \lambda^2 q^2) + q(1 - \lambda p + \lambda^2 q^2)$$

$$\longleftrightarrow = 1 + \lambda^2 pq < e^{\lambda^2 pq}$$

dus

$$-\theta + \lambda\varepsilon < \lambda^2 pq$$

Kies nu bv.

(1)

$$\theta = \varepsilon^2 \text{ en } \lambda = 2\varepsilon$$

dan komt er

$$\varepsilon^2 < 4pq\varepsilon^2$$

wat onmogelijk is, daar $4pq$ hoogstens 1 bedraagt. Hiermee is Stelling 1 bewezen.

Zij P de kans dat voor alle p ($0 < p < 1$) het aantal $A(p)$ tussen $(p-\varepsilon)m$ en $(p+\varepsilon)m$ ligt:

$$(2) \quad (p-\varepsilon)m < A(p) < (p+\varepsilon)m$$

We bewijzen nu voor willekeurige $\eta > 0$:

Stelling 2. Voor voldoende grote m is $P > 1-\eta$

Bewijs. Als de ongelijkheid

$$A(p) < (p+\varepsilon)m$$

vervuld is voor de waarden $p = \frac{q}{m} - \varepsilon$

$(g = 1, 2, \dots, m)$, waarvoor $(p+\varepsilon)^m$ een geheel getal g is, dan is de ongelijkheid vanzelf voor alle p vervuld. Immers als dit niet zo was, dan was $A(p) \geq (p+\varepsilon)^m$ voor een niet gehele waarde van $(p+\varepsilon)^m$, maar dan was $A(p)$ ook minstens gelijk aan het naast grotere gehele getal $(p'+\varepsilon)^m$, waarin $p' > p$ is. Maar $A(p')$ is weer minstens gelijk aan $A(p)$, dus was

$A(p') \geq (p'+\varepsilon)^m$ voor gehele $(p'+\varepsilon)^m$
 wat strijdt tegen de veronderstelling

$A(p') < (p'+\varepsilon)^m$ voor gehele $(p'+\varepsilon)^m$.
 Hetzelfde geldt voor de ongelijkheid

$$A(p) > (p-\varepsilon)^m$$

Als dus aan de ongelijkheden (2) niet is voldaan, dan is er of een geheel getal $g = (p+\varepsilon)^m$, zo dat $A(p) \geq g$, of een geheel getal $g = (p-\varepsilon)^m$, zo dat $A(p) \leq g$.

Nu is de kans op $A(p) \geq g = (p+\varepsilon)^m$ volgens Stelling 1 hoogstens $e^{-\theta m}$. Dit geldt voor elke waarde $g = 1, 2, \dots, m$; de totale kans op een ongelijkheid $A(p) \geq (p+\varepsilon)^m$ is dus hoogstens $m e^{-\theta m}$. Hetzelfde geldt voor $A(p) \leq (p-\varepsilon)^m$. De totale kans, dat (2) niet vervuld is, is dus hoogstens

$$(3) \quad 2 m e^{-\theta m} < \eta$$

Hiermee is Stelling 2 bewezen.

Laat nu de x -en volgens de grootte geordend en omgenummerd worden:

$$x_1 < x_2 < \dots < x_m$$

Dan volgt uit Stelling 2 vrijwel onmiddellijke Stelling 3. De kans dat voor alle g

$$(4) \quad \frac{g}{m} - \varepsilon \leq x_g \leq \frac{g-1}{m} + \varepsilon$$

is groter dan $1-\eta$, als m groot genoeg is.

Bewijs. Als (4) niet vervuld is, dan is of een $x_g < \frac{g}{m} - \varepsilon$ of een $x_g > \frac{g-1}{m} + \varepsilon$. In het eerste geval is het aantal x -en kleiner dan $p = \frac{g}{m} - \varepsilon$ minstens $g = (p + \varepsilon)m$. In het tweede geval is het aantal x -en kleiner dan $p = \frac{g-1}{m} + \varepsilon$ hoogstens $g-1 = (p - \varepsilon)m$. In beide gevallen komen we in strijd met de ongelijkheid (2), en de kans daarop is

$$Q = 1 - P < \eta.$$

§ 2. De verdelingsfunctie van V voor grote m .

Laat $x_1, \dots, x_m$ onafhankelijk zijn en een verdelingsfunctie $F(x)$ hebben, en laat $y_1, \dots, y_m$ weer onafhankelijk (ook van de x) zijn en elk een verdelingsfunctie $G(y) = F(y - \mu)$ hebben. Laat V het aantal non-inversies zijn, d.w.z. het aantal malen dat een y na een x komt. Gevraagd wordt de V_f van V . (alvoor stijgende V_f)

Neem aan dat F een continue, V_f

is. Door invoering van $X = F(x)$ als nieuwe veranderlijke in plaats van x kan men bereiken, dat de X_v gelijk verdeeld zijn tussen 0 en 1. De Vf van $Y_v = F(Y_v)$ wordt dan, als F^{-1} de omkeersfunctie van F is,

$$(5) \quad H(Y) = G(F^{-1}Y)$$

De veranderlijken X en Y lopen nu slechts van 0 tot 1: voor $Y < 0$ stellen we $H(Y) = 0$, voor $Y \geq 1$ stellen we $H(Y) = 1$. Dat wil zeggen: de Y_v die negatief zijn maken we 0, en die > 1 zijn maken we 1. Voor het aantal non-inversies maakt dit niets uit, omdat de x en toch tussen 0 en 1 liggen.

Uit de definitie (5) volgt, dat $H(Y)$ voor $0 < Y < 1$ continu is.

Bijzondere gevallen:

- 1) Als $F = G$ is (dus $\mu = 0$), wordt $H(Y) = Y$.
- 2) Als de x -en van te voren al gelijk verdeeld waren, dan is $H(Y) = Y - \mu$ voor $0 \leq Y < 1$.
- 3) Als de x -en een $\bar{x}$ Gaussverdeling hebben

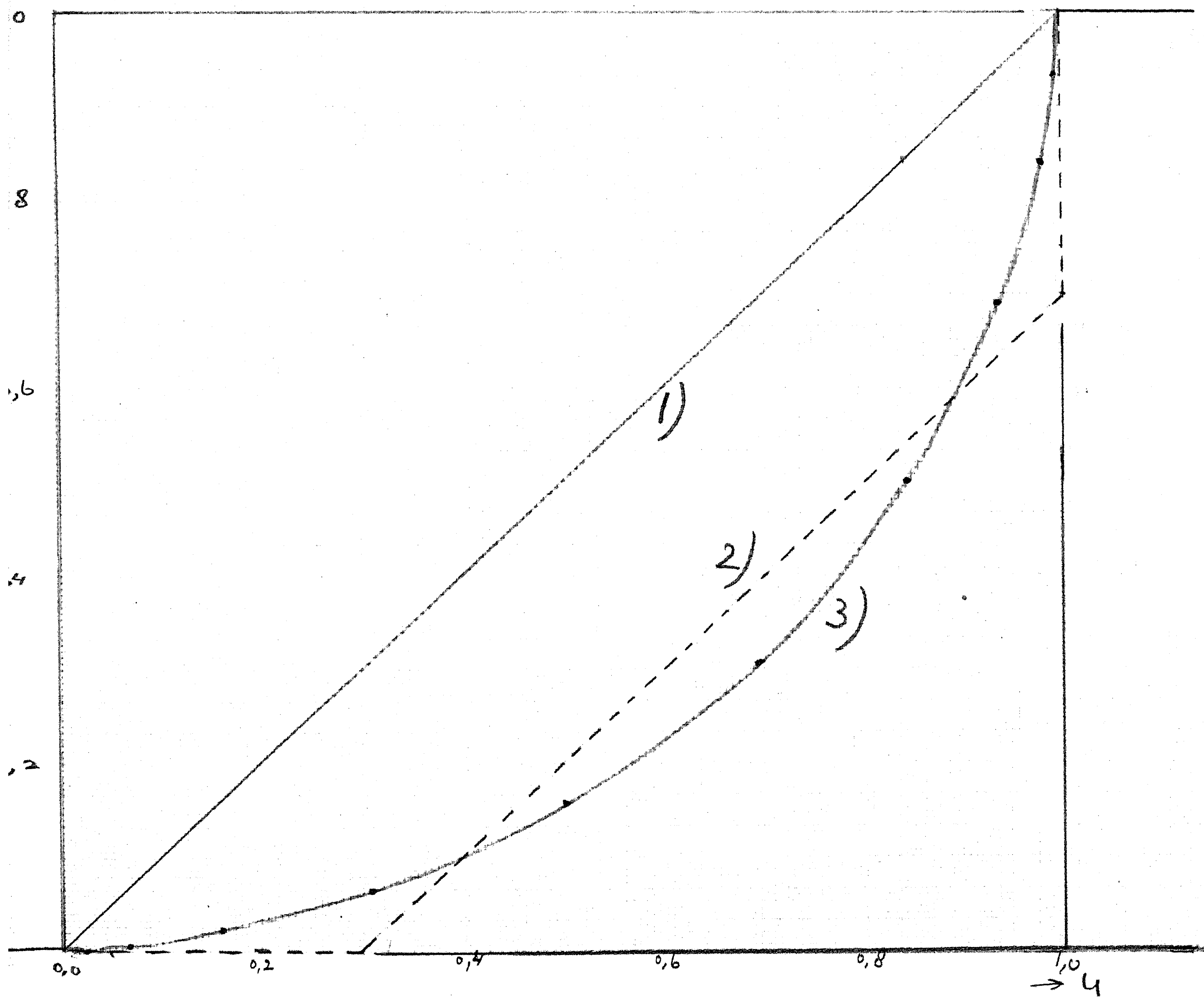
$$F(x) = \Phi(x) = \int_{-\infty}^x (2\pi)^{-\frac{1}{2}} e^{-\frac{1}{2}t^2} dt$$

dan wordt de kromme $Z = H(Y)$ voorgesteld door de parametervoorstelling

$$Y = \Phi(y), \quad Z = \Phi(y - \mu)$$

In Fig. 1 zijn de krommen $Z = H(Y)$ voor de 3 gevallen getekend. Het belangrijkste is geval 1), maar de volgende afleiding geldt voor willkennige $H(Y)$.

Fig. 1 (p. 5)

die voor $0 < Y < 1$ continu zijn.

Aan de uiteinden $Y=0$ en $Y=1$ behoeft $H(Y)$ niet continu te zijn, maar wel heeft $H(Y)$, als ~~een~~ monotone Vf, steeds grenswaarden $H(+0)$ en $H(1-0)$. Neemt men deze erbij, dan wordt $H(Y)$ continu voor $0 \leq Y \leq 1$ en dus gelijkmatig continu:

$$(6) \quad |H(s) - H(t)| < \varepsilon \quad \text{voor} \quad |s - t| < \delta$$

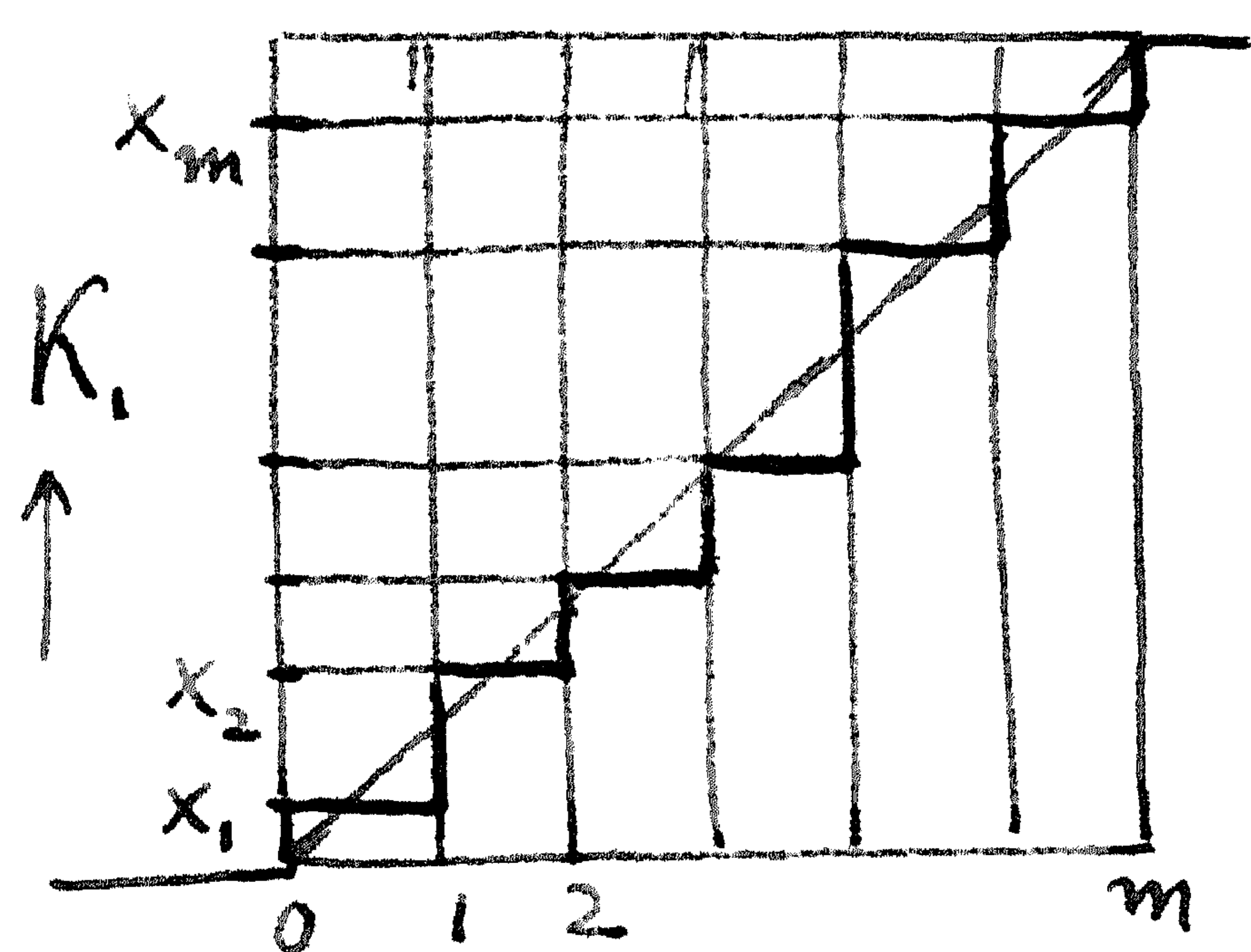
We bepalen nu de Vf van V eerst voor het geval dat de x -en worden vastgehouden. Laat het aantal x -en zijn, dat aan y_v voorafgaat. Dan zijn $V_1, V_2, \dots, V_n$ onafhankelijk. De Vf van V is dus de Vf van een som van n onafhankelijke termen, die elk dezelfde Vf ~~$K_1(v)$~~ hebben. We noemen deze Vf $K_1(v)$.

$K_1(v)$ is de kans dat $V_1 \leq v$. Voor negatieve v is deze kans 0, voor $v \geq m$ is de kans 1. Neem dus aan $0 \leq v < m$. De ongelijkheid $V_1 \leq v$ betekent dan dat er hoogstens $g = [v]$ van de x -en kleiner zijn dan y_1 , dus dat x_{g+1} niet kleiner is dan y_1 :

$$y_1 \leq x_{g+1}$$

De kans hierop is $H(x_{g+1})$, dus is

$$(7) \quad K_1(v) = H(x_{g+1}), \quad g = [v]$$

Voor het geval $H(t) = t$ is deze Vf in fig. 2 getekend.

Nu onderstellen we, dat de x -en aan de ongelijkheden (2) en dus ook aan (4) voldoen.

We laten dus de gevallen

met waarschijnlijkheid $Q < \eta$, die niet aan (2) voldoen, buiten beschouwing. Daarbij vervangen we in (2) en (4) de willekeurige ε door een andere constante δ , die ~~van~~ door (6) gedefinieerd wordt. We kiezen dus eerst ε en η willekeurig, bepalen ~~δ door (6) en θ door (1)~~ en δ volgens (6), stellen $\theta = \delta^2$ naar analogie van (1), en kiezen m zo groot dat aan (3) voldaan is.

Volgens (4) is voor $g = 0, 1, \dots, (m-1)$

$$\frac{g+1}{m} - \delta \leq x_{g+1} \leq \frac{g}{m} + \delta$$

Neemt men hierin $g = [v]$ en maakt het linkerlid iets kleiner, het rechterlid iets groter, dan volgt

$$\frac{v}{m} - \delta \leq x_{g+1} \leq \frac{v}{m} + \delta$$

Hiermit volgt volgens (6)

$$|H(x_{g+1}) - H(\frac{v}{m})| < \varepsilon$$

dus wegens (7)

$$(8) \quad |K_1(v) - H(\frac{v}{m})| < \varepsilon$$

Dus: Als $x_1, \dots, x_m$ aan (2) voldoen met δ in plaats van ε , dan wordt de Vf van V_1 met een fout $< \varepsilon$ benaderd door de bekende functie $H(\frac{v}{m})$.

In geval 1) is $H(\frac{v}{m}) = \frac{v}{m}$; de grafiek van fig. 2 wordt dus gelijkmatig benaderd door de geleende diagonaal.

-8-

is Beschouw nu het geval $n=2$. De Vf van $V = V_1 + V_2$ is

$$(9) \quad K_2(v) = \int K_1(v-u) dK_1(u)$$

Vervangen we hierin de eerste factor K_1 door de benadering $H(\frac{v-u}{m})$, dan maken we een fout kleiner dan

$$\int \varepsilon dK_1(u) = \varepsilon$$

In het resultaat kunnen de functies H en K_1 ook verwisseld worden:

$$\int H(\frac{v-u}{m}) dK_1(u) = \int K_1(v-u) dH(\frac{u}{m})$$

Vervangen we nu weer $K_1(v-u)$ door $H(\frac{v-u}{m})$, dan maken we weer een fout $< \varepsilon$. Zo krijgen we voor $K_2(v)$ de benadering

$$H_2(\frac{v}{m}) = \int H(\frac{v-u}{m}) dH(\frac{u}{m})$$

met een fout $< 2\varepsilon$.

Op deze wijze kunnen we doorgaan. We definiëren een reeks functies $H_n(t)$ door

$$H_1(t) = H(t)$$

$$(10) \quad H_n(t) = \int_{-0}^t H_{n-1}(t-s) dH(s)$$

Dan wordt voor willekeurige n de Vf van $V = V_1 + \dots + V_n$ benaderd door $H_n(\frac{v}{m})$ met een fout $< n\varepsilon$. Zolang n vastgehouden wordt, is deze fout willekeurig klein:

$$(11) \quad n\varepsilon = \eta \quad \text{voor} \quad \varepsilon = \frac{\eta}{n}$$

Tot dusver werden de x -en vastgehouden. De gevonden verdelingsfunctie $K_n(x|v)$ hangt

dus van $x_1, \dots, x_n$ en v af, maar wordt door een van de x onafhankelijke functie H_n benaderd. De benadering geldt voor alle x , die aan (2) met δ voldoen.

Nu gaan we over alle waarden van de x -en integreren. De uiteindelijke ~~Vf~~ Vf van V , de kans dat $V \leq v$ is, wordt dan

$$(12) \quad L(v) = \int K_n(x|v) dx_1 \dots dx_n$$

geïntegreerd over de eenheidskubus. Deze kubus bestaat uit een deelverzameling A , waarop (2) geldt, en een rest B , waarop (2) niet geldt. Op A kunnen we K_n door $H_n(\frac{v}{m})$ vervangen; we maken dan een fout $< n\varepsilon = \eta$ in de integrand en dus ook in de integraal. Op B kunnen we ook K_n door H_n vervangen; we maken dan een fout kleiner dan 1 geïntegreerd over B , dus een fout kleiner dan het volume van B . Maar het volume van B is $< \eta$, zoodra n voldoende groot genoeg is. In totaal maken we dus een fout $< 2\eta$, als we in de hele kubus K_n door H_n vervangen. De integraal wordt dan $H_n(\frac{v}{m})$.

Hiermee is bewezen:

Stelling 4. Bij gegeven n en bij voldoende grote m kan de Vf van V met een willekeurig kleine fout benaderd worden door

$H_n(\frac{v}{m})$, waarin H_n door de recursieformule

(10) gedefinieerd wordt.

We willen nu even nagaan, hoe groot m bij gegeven η gekozen moet worden. Daarbij beperken we ons eenvoudigheidshalve tot de gevallen 1) en 2), waarin $\delta = \varepsilon$. Dan is volgens (1) en (11)

$$\theta = \varepsilon^2 = \frac{\eta^2}{n^2}$$

dus luidt de voorwaarde (3)

$$(13) \quad 2m e^{-\frac{\eta^2 m}{n^2}} < \eta$$

Dit vereist minstens dat $\eta^2 m$ groot moet zijn i.o.v. n^2 , dus m zeer groot i.o.v. n^2 . Onze schatting geldt dus niet voor het geval dat m en n dezelfde orde van grootte hebben. Dit geval vereist een afzonderlijk onderzoek.

§3. De verdelingsfunctie van V voor grote m en n .

$K_1(v)$ is een Vf met eindige middellwaarde M_1 en variantie σ^2 . Hiernit volgt volgens de "centrale limietstelling", dat $V = V_1 + \dots + V_n$, altijd nog bij vastgehouden $x_1, \dots, x_m$, voor grote n bijna een Gaußverdeling heeft.

Hoe goed deze benadering zelfs voor matige n is, dat kan men goed beoordelen door $K_1(v)$ te vervangen door de functie $H(\frac{v}{m})$, die er immers slechts weinig van verschilt. In geval 1) is $H(t) = t$, en het zal later blijken dat de Vf van een som van 3 of 4 termen, die elk tussen 0 en 1 gelijkverdeeld zijn, praktisch niet van een Gaußverdeling te onderscheiden is. Voor kleine μ zal het in de gevallen 2) en 3) wel niet zo gaan. Voor grote n kunnen we dus veilig $K_n(v)$ door een Gaußverdeling vervangen, met middellwaarde nM_1 en variantie $n\sigma^2$:

$$(14) \quad K_n(v) \approx \Phi\left(\frac{v - nM_1}{\sigma\sqrt{n}}\right) \text{ met fout } < \frac{1}{2}\eta$$

We moeten nu ~~nog~~ M en σ^2 als functies van $x_1, \dots, x_m$ exact uitrekenen en dan de integratie (12) uitvoeren:

$$(15) \quad L(v) \approx \int \Phi\left(\frac{v - nM}{\sigma\sqrt{n}}\right) dx_1 \dots dx_n \quad \text{met fout } < \frac{1}{2}\eta$$

De waarden, die V_1 aan kan nemen, zijn $g = 0, 1, \dots, m$, met waarschijnlijkheden

$$H(x_1), H(x_2) - H(x_1), \dots, 1 - H(x_m)$$

Het eerste en tweede moment zijn dus

$$M = \sum_{g=1}^{m-1} g \{H(x_{g+1}) - H(x_g)\} + m \{1 - H(x_m)\}$$

$$M_2 = \sum_{g=1}^{m-1} g^2 \{H(x_{g+1}) - H(x_g)\} + m^2 \{1 - H(x_m)\}$$

en de variantie is

$$\sigma^2 = M_2 - M^2$$

Voor het gemak nemen we $H(x) = x$ aan (§ 2, geval 1). Dan is

$$M = (x_2 - x_1) + 2(x_3 - x_2) + \dots + (m-1)(x_m - x_{m-1}) + m(1 - x_m)$$

$$= m - x_1 - x_2 - \dots - x_m = m - \sum x_g$$

$$M_2 = (x_2 - x_1) + 2^2(x_3 - x_2) + \dots + (m-1)^2(x_m - x_{m-1}) + m^2(1 - x_m)$$

$$= m^2 x_1 - 3x_2 - 5x_3 - \dots - (2m-1)x_m$$

$$= -x_1 + (1^2 - 2^2)x_2 + (2^2 - 3^2)x_3 + \dots + \{(m-1)^2 - m^2\}x_m + m^2$$

$$= m^2 - x_1 - 3x_2 - 5x_3 - \dots - (2m-1)x_m$$

Nu stellen we

$$(16) \quad x_g = \frac{g^{-\frac{1}{2}}}{m} + u_g$$

wanneer $|u_g| < \varepsilon$ volgens (4). Dan wordt

$$M = \frac{1}{2}m - \sum_{g=1}^m u_g = \frac{1}{2}m - a$$

$$M_2 = \frac{2m^2+1}{6} - \sum_{g=1}^m (2g-1)u_g = \frac{2m^2+1}{6} - b$$

$$(17) \quad \sigma^2 = M_2 - M^2 = \frac{m^2}{12} + (ma - b) - a^2 + \frac{1}{6}$$

Hierin is

$$ma - b = (m-1)u_1 + (m-3)u_2 + \dots + (3-m)u_{m-1} + (1-m)u_m$$

dus, als alle $|u_g| < \varepsilon$ zijn,

$$|ma - b| < \frac{1}{2}m^2\varepsilon$$

en

$$a^2 = (\sum u_g)^2 < m^2\varepsilon^2$$

Dus levert (17)

$$\frac{m^2}{12} - \frac{1}{2} m^2 \varepsilon - m^2 \varepsilon^2 < \sigma^2 < \frac{m^2}{12} + \frac{1}{2} m^2 \varepsilon + \frac{1}{6}$$

hiervan volgt gemakkelijk, als $\varepsilon < \frac{1}{15}$ en $m\varepsilon > 4$ is,

$$\frac{m}{\sqrt{12}} (1 - 4\varepsilon) < \sigma < \frac{m}{\sqrt{12}} (1 + 3\varepsilon)$$

Stelt men nu

$$\sigma_0 = \frac{m}{\sqrt{12}}$$

dan volgt $\sigma = \sigma_0 \beta$ met

$$\sigma = \sigma_0 \beta \text{ met } 1 - 4\varepsilon < \beta < 1 + 4\varepsilon$$

Nu gaan we na, welke fout we in de integraal (15) ~~inleidend~~ maken, als we in de integrand σ door σ_0 vervangen. De integrand is

$$\bar{\Phi}\left(\frac{v - n M_{\pm}}{\sigma \sqrt{n}}\right) = \bar{\Phi}\left(\frac{v - n M}{\sigma_0 \beta \sqrt{n}}\right) = \bar{\Phi}\left(\frac{t}{\beta}\right)$$

Differentiëren we dit naar β , dan krijgen

$$\frac{d}{d\beta} \bar{\Phi}\left(\frac{t}{\beta}\right) = -\frac{1}{\beta \sqrt{2\pi}} \frac{t}{\beta} e^{-\frac{1}{2} \frac{t^2}{\beta^2}}$$

Nu wordt de functie $x e^{-\frac{1}{2} x^2}$ nooit groter dan $e^{-\frac{1}{2}}$, dus is voor $\beta > 1 - 4\varepsilon$ en $\varepsilon < \frac{1}{4} - \frac{1}{\sqrt{2\pi}}$

$$\left| \frac{d}{d\beta} \bar{\Phi}\left(\frac{t}{\beta}\right) \right| < \frac{1}{\beta \sqrt{2\pi} e} < \frac{1}{(1 - 4\varepsilon) \sqrt{2\pi} e} < \frac{1}{4}$$

Dit geldt ook, als β vervangen wordt door een getal tussen 1 en β . Dus is volgens de middelwaardesstelling der differentiaalrekening

$$(18) \quad \left| \bar{\Phi}\left(\frac{t}{\beta}\right) - \bar{\Phi}(t) \right| < |\beta - 1| \cdot \frac{1}{4} < 4\varepsilon \cdot \frac{1}{4} = \varepsilon$$

Om nu de integraal (15) te benaderen, verdelen we weer de kubus in de deelverzamelingen A en B als in §2. Op A geldt (2) en (4), dus ook (18). Vervangen we dus op A de σ door σ_0 , dan maken we een fout $< \varepsilon$. Als we ook op B de noemer $\sigma \sqrt{n}$ door $\sigma_0 \sqrt{n}$ vervangen, dan maken we een fout $< \eta$, omdat B een volume $< \eta$ heeft. Kieszen we $\varepsilon = \eta$, dan krijgen we ~~du~~ totaal voor L de benadering

$$(19) \quad L(v) \sim \int \Phi\left(\frac{v - nM}{\sigma_0 \sqrt{n}}\right) dx_1 \dots dx_n$$

met een fout kleiner dan

$$\varepsilon + \eta + \frac{1}{2}\eta = 2\frac{1}{2}\eta$$

Laat nu $\Psi(t)$ de verdelingsfunctie van $M = m - \sum x_j$ zijn. Dan kunnen we voor (19) ook schrijven

$$(20) \quad L(v) \sim \int_0^m \Phi\left(\frac{v - nt}{\sigma_0 \sqrt{n}}\right) d\Psi(t)$$

Immers zowel ~~(19)~~ als ~~(20)~~ het rechtelid van (19) als dat van (20) stellen de verwachtingswaarde

$$E\left\{\Phi\left(\frac{v - nt}{\sigma_0 \sqrt{n}}\right)\right\}$$

voor.

Nu is $\sum x_{jv}$ een som van m onafhankelijke termen, die elk gelijkverdeeld zijn tussen 0 en 1. De functie Ψ is dus voor grote m met zeer goede benadering een verdelingsfunctie van Gauss. De middelwaarde van

$M = m - \sum x_j$ is $\frac{1}{2}m$, de variantie is

$$\sigma_1^2 = \frac{m}{12}$$

immers de variantie van elke x_j is $\frac{1}{12}$. Dus kunnen we $\bar{Y}(t)$ benaderen door $\bar{\Phi}\left(\frac{t - \frac{1}{2}m}{\sigma_1}\right)$ met een fout $< \frac{1}{2}\eta$. Zo vinden we voor $L(v)$ de benadering

$$(21) \quad L(v) \sim \int_{-\infty}^{\infty} \bar{\Phi}\left(\frac{v - nt}{\sigma_0 \sqrt{n}}\right) d\bar{\Phi}\left(\frac{t - \frac{1}{2}m}{\sigma_1}\right)$$

met een fout $< 3\eta$. ~~Stellen~~

Stellen we

$$\sigma_2 = \frac{\sigma_0}{\sqrt{n}} = \frac{m}{\sqrt{12n}} \quad \text{en} \quad w = \frac{v}{n}$$

dan kunnen we voor (21) ook schrijven

$$(22) \quad L(v) \sim \int_{-\infty}^{\infty} \bar{\Phi}\left(\frac{w - t}{\sigma_2}\right) d\bar{\Phi}\left(\frac{t - \frac{1}{2}m}{\sigma_1}\right)$$

(22) betekent, dat $\frac{V}{n}$ bij benadering dezelfde ~~verdeling~~ Vf heeft als een som van 2 onafhankelijke, volgens Gauß verdeelde grootheden S en T , waarvan S de middellwaarde 0 en variantie σ_2^2 heeft, T de middellwaarde $\frac{1}{2}m$ en variantie σ_1^2 . Maar dan heeft de som $S + T$ ook een Gaußverdeling, met middellwaarde $\frac{1}{2}m$ en variantie

$$\sigma_3^2 = \sigma_1^2 + \sigma_2^2 = \frac{m}{12} + \frac{m^2}{12n} = \frac{m(m+n)}{12n}$$

Dus heeft V zelf een benaderde Gaußverdeling (fout $< 3\eta$ in de Vf) met middellwaarde $\frac{1}{2}mn$ en variantie $\frac{1}{12}mn(m+n)$. Dit alles geldt voor

$H(t) = t$, voor matige of grote n en zeer grote m .

Als we de veronderstelling $H(t) = t$ laten vallen, dan wordt de berekening ingewikkelder, maar het principe blijft hetzelfde. We moeten nu als in § 2 tussen ε en δ onderscheiden, waarin δ bij gegeven ε door (6) gedefinieerd wordt en m aan de voorwaarde (3) met $\delta = \delta^2$ onderworpen wordt. In plaats van (6) stellen we nu

$$H(x_g) = H\left(\frac{2g-1}{2m}\right) + u_g$$

Dan is volgens (4) met δ in plaats van ε

$$\left|x_g - \frac{2g-1}{2m}\right| < \delta$$

duo volgens (6)

$$|u_g| < \varepsilon$$

De uitdrukkingen van M en M_2 worden nu

$$M = m - \sum_{g=1}^m H\left(\frac{2g-1}{2m}\right) - \sum u_g$$

$$M_2 = m^2 - \sum_{g=1}^m (2g-1) H\left(\frac{2g-1}{2m}\right) - \sum (2g-1) u_g$$

Deze sommen kunnen voor grote m worden benaderd door integralen

$$\sum_{g=1}^m H\left(\frac{2g-1}{2m}\right) \sim m \int_0^1 H(t) dt$$

$$\sum_{g=1}^m (2g-1) H\left(\frac{2g-1}{2m}\right) \sim 2m^2 \int_0^1 t H(t) dt$$

Door partiële integratie volgt hiernit

$$m - \sum_{g=1}^m H\left(\frac{2g-1}{2m}\right) \sim m \int_0^1 t dH(t) = m N$$

$$m^2 - \sum_{g=1}^m (2g-1) H\left(\frac{2g-1}{2m}\right) \sim m^2 \int_0^1 t^2 dH(t) = m^2 N_2$$

Zo vinden we dus

$$M \sim m N - \sum u_g = m N - a$$

$$M_2 \sim m^2 N - \sum (2g-1) u_g = m^2 N_2 - b$$

en hiernit analog (17)

$$(23) \quad \sigma^2 = M_2 - M^2 \sim m^2 (N_2 - N^2) + (2mNa - b) + a^2$$

De coëfficiënt van m^2 is juist de variantie van een grootheid Y met de Vf

$H(t)$:

$$N_2 - N^2 = \int_0^1 (t - N)^2 dH(t) = \sigma_Y^2$$

De tweede term in (23)

$$2mNa - b = 2mN \sum u_g - \sum (2g-1) u_g$$

is van de orde van grootte εm^2 , omdat de $|u_g|$ alle $\leq \varepsilon$ zijn. De derde term

$$a^2 = \left(\sum u_g \right)^2$$

is kleiner dan $\varepsilon^2 m^2$, dus veel kleiner dan de tweede term. Zo vinden we weer

$$\sigma^2 \doteq m^2 \sigma_Y^2 + O(\varepsilon m^2)$$

$$\sigma = m \sigma_Y \{ 1 + O(\varepsilon) \}$$

waarin $O(\varepsilon)$ een correctieterm van de orde ε (dwz. absoluut kleiner dan ε) is.

Hiernit volgt weer, dat we in de integrand van (15) een fout van slechts $O(\varepsilon)$ maken, als we σ door $m \sigma_Y$ vervangen. Zo vinden we

$$L(v) \sim \int \Phi \left(\frac{v - nM}{m \sigma_Y \sqrt{n}} \right) dx_1 \dots dx_n$$

$$= \int \Phi \left(\frac{v - nt}{m \sigma_Y \sqrt{n}} \right) d\Psi(t)$$

waarin Ψ de verdelingsfunctie van

$$M = m - \sum H(x_g) = \sum \{1 - H(x_g)\}$$

is. Nu zijn de termen $H(x_g)$ weer m onafhankelijke grootheden met middellwaarde

$$\int_0^1 \{1 - H(x)\} dx = \int_0^1 x dH(x) = N$$

en met variantie

$$\sigma_H^2 = \int_0^1 \{1 - H(x)\}^2 dx - N^2$$

De som M heeft dus bij benadering een Gaußverdeling met middellwaarde mN en variantie $m\sigma_H^2$. Stelt men dus weer

$$w = \frac{v}{n}, \quad \sigma_1 = \sigma_H \sqrt{m}, \quad \sigma_2 = \frac{m}{\sqrt{n}} \sigma_Y$$

dan vindt men voor $L(v)$ de benadering

$$L(v) \sim \int \Phi\left(\frac{w-t}{\sigma_2}\right) d\Phi\left(\frac{t-mN}{\sigma_1}\right)$$

die als functie van w weer een Gaußverdeling voorstelt, met middellwaarde mN en variantie

$$\sigma_3^2 = \sigma_1^2 + \sigma_2^2 = m\sigma_H^2 + \frac{m^2}{n}\sigma_Y^2$$

Voert men nu weer $v = nw$ in plaats van w in, dan wordt de middellwaarde mnN en de variantie

$$mn^2\sigma_H^2 + m^2n\sigma_Y^2 = mn(n\sigma_H^2 + m\sigma_Y^2)$$

Hiermit volgt dus:

Stelling 5. Voor matige of grote n en zeer grote m heeft V een benaderde Gaußverdeling met middellwaarde mnN

en variantie

$$(24) \quad mn(m\sigma_Y^2 + n\sigma_H^2)$$

Hierin betekenen N ,
 en σ_Y de middelvande en standaard-
 afwijking van een grootheid Y met $Vf H(t)$,
 en σ_H de standaardafwijking van een
 grootheid $H(x)$, waarin x tussen 0 en 1
 gelijkverdeeld is. In geval 1) is $\sigma_Y^2 = \sigma_H^2 = \frac{1}{12}$.

§4. Middelvande en Standaardafwijking van V .

Een middel om de benaderingen van §2 en
 van §3 te toetsen is, hun middelvande en
 variantie te vergelijken met de exakt berekende
 middelvande en variantie van V .

Laat x_{ik} een toevallige grootheid zijn, die
 1 is wanneer $x_i \leq y_k$, en 0 wanneer $x_i > y_k$.

De kans op $x_i \leq y_k$ is, als y_k vastgehouden wordt,
 juist $F(y_k)$. Gemiddeld over alle y_k geeft dit

$$p = \int_{-\infty}^{\infty} F(y) dG(y)$$

Voert men $t = F(y)$ als nieuwe veranderlijke
 in, dan wordt dit

$$p = \int_0^1 t dH(t)$$

Dit is dezelfde middelvande, die in §3
 N werd genoemd. De middelvande

van z_{ik} is dus

$$\hat{z}_{ik} = p \cdot 1 + q \cdot 0 = p$$

en de middelwaarde z_{ik}^2 is eveneens p .

Nu is

$$V = \sum_i \sum_k z_{ik}$$

Dus is de middelwaarde

$$(25) \quad \hat{V} = mn \hat{z}_{ik} = mnp$$

Verder is

$$V^2 = \sum_i \sum_j \sum_k \sum_l z_{ik} z_{jl}$$

dus is de verwachtingswaarde van V^2

$$E(V^2) = \sum_i \sum_j \sum_k \sum_l E(z_{ik} z_{jl})$$

In deze som zijn nm termen ~~zoals~~ ^{gelijke} met $i=j, k=l$

$$E(z_{ik}^2) = p$$

verder $mn(n-1)$ termen met $k \neq l$

$$E(z_{ik} z_{il}) = P(x_i \leq y_k, x_i \leq y_l) = A$$

en $m(m-1)n$ termen met $i \neq j$

$$E(z_{ik} z_{jk}) = P(x_i \leq y_k, x_j \leq y_k) = B$$

ten slotte $m(m-1)n(n-1)$ termen met $i \neq j, k \neq l$

$$E(z_{ik} z_{jl}) = \hat{z}_{ik} \hat{z}_{jl} = p^2$$

Dus wordt

$$E(V^2) = mnp + mn(n-1)A + m(m-1)nB + m(m-1)n(n-1)p^2$$

De variantie van V wordt dus

$$(26) \quad \sigma_V^2 = E(V^2) - (mnp)^2 \\ = mn \{ pq + (n-1)(A-p^2) + (m-1)(B-p^2) \}$$

In het geval $F = G$ is elke volgorde van 2 of 3 grootheden zoals x_i, y_k, y_l even waarschijnlijk, dus

- 21 -

$$p = \frac{1}{2}$$

$$A = B = \frac{1}{3}$$

$$\hat{V} = \frac{1}{2} m n$$

$$\sigma_V^2 = m n \left(\frac{1}{4} + \frac{n-1}{12} + \frac{m-1}{12} \right) = m n \frac{m+n+1}{12}$$

De benaderingen van § 2 ~~geeft~~ en § 3 geven beide de juiste middelwaarde mnp . Die van § 2 geeft voor $F=G$ de variantie

$$\sigma_V^2 \propto \frac{m^2 n}{12} \quad \text{voor } m \gg n^2$$

Die van § 3 geeft de veel betere benadering

$$\sigma_V^2 \propto m n \frac{m+n}{12}$$

Voor willekeurige F en G berekenen we A en B op dezelfde manier als zijnst p . Voor vaste y_k is de kans op $x_i \leq y_k$ en $x_j \leq y_k$

$F(y_k)^2$
Gemiddeld over alle y_k geeft dit

$$B = \int_{-\infty}^{\infty} F(y)^2 dG(y) = \int_0^1 t^2 dH(t)$$

Dit is juist het tweede moment N_2 van § 3. De coëfficiënt $B - p^2$ in (26) is dus

$$B - p^2 = N_2 - N^2 = \sigma_Y^2$$

Door verwisseling van de x en y , van $\leq$ en $\geq$ vinden we op dezelfde wijze

$$A = \int_{-\infty}^{\infty} \{1 - G(y)\}^2 dF(y)$$

of, wanneer $t = F(y)$ als nieuwe veranderlijke wordt gekozen,

$$A = \int_0^1 \{1 - H(t)\}^2 dt$$

Dus is A het tweede moment van een grootheid $H(Y)$, als Y zelf gelijk verdeeld is tussen 0 en 1. Het eerste moment

$$\int_0^1 \{1 - H(t)\} dt$$

is juist p , zoals door partiële integratie onmiddellijk blijkt:

$$\int_0^1 \{1 - H(t)\} dt = \int_0^1 t dH(t) = p$$

Dus is de spreiding

$$\sigma_H^2 = A - p^2$$

Met deze notatie wordt (26)

$$(27) \quad \sigma_V^2 = mn \{pq + (n-1)\sigma_H^2 + (m-1)\sigma_Y^2\}$$

Vergelijken we dit met (24)

$$\sigma_V^2 \sim mn (n\sigma_Y^2 + m\sigma_H^2)$$

dan zien we, dat de benadering van § 3 wat de variantie betreft goed is.